

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1902

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

BIBΛIOKPIΣIA

**Parthenii Nicaeni quae supersunt
edidit Edgarus Martini.**

Lipsiae, in aedibus B. G. Teubneri, 1902.

Ἡ ἔκδοσις αὕτη Παρθενίου τοῦ Νικαέως ἀποτελεῖ συμπλήρωμα (supplementum) τοῦ πρώτου τεύχους τοῦ δευτέρου τόμου τῶν Ἑλλήνων μυθογράφων, οἵτινες ὑπὸ διαφόρων φιλολόγων ἐκδίδονται νῦν ἐκ νέου παρὰ Teubner ἐν τῇ γνωστῇ «*bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum*». Ἀποτελεῖ δ' ἡ προκειμένη ἔκδοσις συμπλήρωμα, διότι ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐξεδόθη ὀλίγοις ἔτεσι πρότερον (1896) ὑπὸ P. Sakolowski ἐν τῷ αὐτῷ δευτέρῳ τόμῳ τῶν Ἑλλήνων μυθογράφων.

Τούτου οὕτως ἔχοντος, ἡμῖν νῦν ἐξεταστέον, ἂν ἡ ὑπὸ Martini ἔκδοσις τοῦ Παρθενίου οὕτως ὑπερβάλλῃ τὴν ὑπὸ Sakolowski, ὥστε δεδικοιολογημένη νὰ εἶνε ἡ νέα αὕτη ἔκδοσις, περὶ ἧς νῦν ἡμῖν ὁ λόγος.

Ἐν πρώτοις ὁ Martini παραθέτει πάσας τὰς τῶν παλαιῶν μαρτυρίας περὶ τοῦ Παρθενίου, ἐνῶ ὁ Sakolowski ἀρκεῖται εἰς δύο μόνον, τὴν τοῦ Σουίδα καὶ Macrobii. Ἄλλ' ἤδη ἐν τούτῳ τῷ τμήματι αὐτῶν καὶ ἄλλως αἱ δύο ἐκδόσεις διαφέρουσιν ἀλλήλων· ὁ Martini ὑφ' ἐκάστην σχεδὸν τῶν μαρτυριῶν προσθέτει κριτικὰς παρατηρήσεις εἰς τὸ κείμενον αὐτῶν μάλιστα ἀναφερομένας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ περιεχόμενον, ἐνῶ τοιοῦτό τι ὅλως ἐλλείπει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Sakolowski.

Ἐν ταύτῃ εὐθὺς εἶτα ἐπάγεται τὸ κείμενον τῶν «*Ἐρωτικῶν παθημάτων*» τοῦ Παρθενίου, ἃ, ὡς γνωστόν, καταλογάδην εἶνε γεγραμμένα· περὶ τῶν ποιητικῶν ἔργων αὐτοῦ οὐδεὶς ἐν αὐτῇ γίνεται λόγος, οὐδὲ παρατίθενται τὰ σωζόμενα ἀποσπάσματα. Ἀμφότερα ταῦτα γίνονται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Martini, καὶ δὴ ἐν σελίσιν 27 καὶ κατὰ τρόπον στοιχοῦντα πάσῃ ἐπιστημονικῇ ἀξιῶσει. Ἐν πρώτοις παρατίθεται ὅ,τι περὶ ἐκάστου τῶν ποιημάτων παραδίδεται ἡμῖν ὑπὸ τῶν παλαιῶν, εἶτα δ' ἡ παράδοσις αὕτη καὶ αἰγνώμαι νεωτέρων φιλολόγων περὶ τῆς παλαιᾶς παραδόσεως καὶ αὐτῶν τῶν ποιημάτων κρίνονται ὑπὸ τοῦ Martini ὅλως ἀνεξαρτήτως, σχεδὸν δ' αἰεὶ καὶ ἐπιτυχῶς. Μετὰ τοιαύτην οἰοεὶ εἰσαγωγὴν εἰς ἕκαστον ποίημα ἔποντα τὰ σωζόμενα ἀπο-

σπάσματα τούτου, καὶ ἂν ἐκ μιᾶς μόνον λέξεως ἕκαστον ἀπόσπασμα ἀποτελῆται. Ῥητῶς δὲ δηλοῦται καὶ παρατίθεται αὐταῖς λέξεσιν ἡ πηγή, ἐξ ἧς ἕκαστον ἀπόσπασμα παρελήφθη, ὑπόκεινται δ' αὐτῷ πληρέσταται κριτικαὶ παρατηρήσεις. Ὁ περὶ τῆς ἐργασίας ταύτης τοῦ Μ. πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν εἶνε ἡ μεγάλη καὶ ὄντως θαυμαστὴ ἐπιμέλεια, μεθ' ἧς ὁ Martini συνήγαγε πᾶν τὸ γραφὲν ὑπὸ νεωτέρων φιλολόγων περὶ ἑκάστου ἀποσπάσματος καὶ ἐν παρόδῳ, ἐν δημοσιεύμασι δῆλα δὴ, ὧν ἄλλος ὁ κύριος σκοπὸς καὶ τὸ θέμα, οὐχὶ δ' ὁ Παρθένιος.

Νῦν μετὰ τὴν τοιαύτην ἐπεξεργασίαν τῶν ποιητικῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Παρθενίου ἐπάγεται τὸ κείμενον τῶν «Ἐρωτικῶν παθημάτων». Βεβαίως αἱ δύο πρῶται διαφοραὶ τῶν τοῦ Παρθενίου ἐκδόσεων ὑπὸ S. καὶ ὑπὸ Μ. θὰ ἤρκουν δεδικοιολογημένην ὅλως νὰ ἀποδείξωσι τὴν ἐμφάνισιν τῆς τελευταίας, ἀλλ' εἰς τοῦτο οὐχὶ ἤττον συμβάλλεται καὶ ἡ κριτικὴ ἐπεξεργασία τοῦ κειμένου τῶν «Ἐρωτικῶν παθημάτων», ὡς αὕτη ὑφ' ἑκατέρου τῶν ἐκδοτῶν ἐγένετο.

Τὸ πρῶτον, ὃ εὐλόγως δύναται τις καὶ πρέπει νὰ ἀπαιτῆ παρὰ πάσης κριτικῆς ἐκδόσεως, εἶνε τόδε, νὰ παρέχη αὕτη ἡμῖν πιστὴν εἰκόνα τῶν γραφῶν τῶν κωδίκων. Τὴν ἀπαιτήσιν ταύτην πολλῷ μᾶλλον πληροῖ ἡ τοῦ Μ. ἐκδοσις· αὐτὸς ὁ S. λέγει περὶ ἑαυτοῦ (σελ. IX τῶν προλεγομένων), «Codicem ipse,....., obiter tantum,....., hic illic inspexi», ἐνῷ ὁ Μ. τάδε λέγει (praefat. σελ. VII), «codicem ipse.....quam potui diligentissime excussi; insuper eum non nullis locis, de quibus postea dubitabam, pro me inspexit H. Stadtmueller». Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ S. ἐχρήσατο καὶ ἀκριβεστάτη ἀντιβολὴ ὑπὸ τοῦ P. Trommsdorff γενομένη· ἀλλ' ὅμως τοῖς σημειώμασι τούτου ὁ S. ἀμελέστατα ἐχρήσατο, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Μ. (σελ. IX praefationis), διὸ καὶ οὐχὶ πιστὴν εἰκόνα τῶν γραφῶν τοῦ κώδικος ἡμῖν παρέχει ὁ S. Τοῦτο εἶπε καὶ ἀπέδειξεν ἤδη πρὸ τοῦ Martini ὁ R. Mayer-G'schrey (Parthenius Nicaeensis quale in fabularum amatoriarum breviario dicendi genus secutus sit, σελ. 3), ἀναφέρων πρὸς ἄλλοις τρία χωρία, ἐν οἷς ὁ S. ὅλας λέξεις παρὰ τὸν κώδικα παρελίπεν, ἔσθ' ὅτε ἐν σελ. 21, 14 (59, 8 M.), διὰ ἐν σελ. 45, 12 (86, 8 M.), αὐτὴν ἐν σελ. 46, 22 (87, 22 M.). Τῇ γνώμῃ δὲ ταύτῃ τοῦ R. Mayer-G'schrey συμφωνεῖ καὶ ὁ G. Knaack ἐν Berl. phil. Wochenschrift, 1900, σελ. 707. Ὁ Μ. δ' αὐτὸς προσάγει τάδε τὰ παρα-

δείγματα (praefat. σελ. IX) πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀμελείας τοῦ S., ἐν σελ. 11,20 S. (49,6 M.) ὁ μὲν κώδιξ ἔχει τελεύτειν, ὁ δὲ S. ἐμφανίζει ἡμῖν ὡς γραφὴν τοῦ κώδικος τὸ τελέσειν, ἐν 18,2 S. (55,14 M.) ὁ αὐτὸς ἐμφανίζει ἡμῖν ὡς γραφὴν τοῦ κώδικος τὸ παρεκελεύσατο ἀντὶ τοῦ ὄντως ἐν τῷ κώδικι ὑπάρχοντος παρεκελεύετο, ἐν σελ. 32,11 S. (72,4 M.) τὸ περαιότερω ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι ἀναγινωσκομένου περαιότερω, καὶ ἐν σελ. 44,19 S. (85,15 M.) τὸ προήκοντος ἀντὶ τῆς ἀληθοῦς γραφῆς τοῦ κώδικος περιοίκοντος.

Ἄλλ' ἄλλις τούτων ἐκ τῶν ἄρτι εἰρημένων δῆλον γίνεται, ὅτι ἡ τοῦ S. ἔκδοσις δὲν πληροῖ τὴν πρώτην ἀπαιτήσιν, ἣν παρὰ πάσης κριτικῆς ἐκδόσεως ἀγαθῆς εὐλόγως δύναται τις νὰ ἔχη· ὅτι ταύτην ὄντως πληροῖ ἡ τοῦ M. ἔκδοσις, τοῦτο ἐκ τῶν αὐτῶν δῆλον γίνεται.

Ἐχρήσατο, ὡς εἰκός, ὁ M. ταῖς παρατηρήσεις τοῦ R. Mayer-G'schrey, καὶ αὐτὸς δὲ κατεφώρασεν ἱκανὰς τοῦ S. ἀμελείας, τὰς ἄρτι μνημονευθείσας, ἀλλὰ πλὴν τούτων καὶ ἄλλας, ἃς δύναται τις νὰ ἴδῃ, παραβάλλων τὰς δύο ἐκδόσεις κατὰ τοῦτο. Ὑπερβάλλει λοιπὸν κατὰ σπουδαιότατον ἡ ἔκδοσις τοῦ M. τὴν προηγουμένην αὐτῆς, ὅτε καὶ κατὰ τοῦτο ὄλως δεδικαιολογημένη ἦτο ἡ ἐμφάνισις αὐτῆς, καθόσον ἐπλήρωσεν ὑφισταμένην ἐπιστημονικὴν ἀνάγκην καὶ κατὰ τοῦτο, ὁ νῦν δὴ λέγομεν.

Ἄλλὰ καὶ κατὰ τι ἄλλο ἡ τοῦ M. ἔκδοσις ὑπερβάλλει τὴν τοῦ S.· ὁ M. ὑπὸ τὸ κείμενον, πρὸ τῶν κριτικῶν σημειώσεων εἰς ἕκαστον διήγημα, παραθέτει πάντας, ἀρχαίους συγγραφεῖς, σχολιαστάς, λεξικογράφους καὶ νεωτέρους φιλολόγους, οἵτινες ὅπωςδήποτε πραγματεύονται ἢ μνημονεύουσι τὸν μῦθον ἐκάστου διηγήματος· οὕτω π.χ. ἡ τοιαύτη παρατήρησις εἰς τὸ IV περὶ Οἰνώνης διήγημα ἔχει πιστῶς ὧδε, «Fab. IV. cf. Lycophr. Alex. v.57 sqq. (cum comment.), Conon. Narr. cap. XXIII, Apollodori Biblioth. III 12, 6 (pg. 151, 1 sqq. W.), Commenta Lucani IX 973 cum nota Useneri pg. 313,26, Quinti Smyrn. X 259 sqq., Dietyl. III 26 et IV 21 (Malal. pg. 140, Cedren. pg. 130). De fab. disp. Hoefler Konon pg. 45 sqq.» Τοιαύτας παρατηρήσεις ἔχει καὶ ὁ S., ἀλλ' εἰς τινὰ ὀλίγα τῶν διηγημάτων, μόλις εἰς 14 ἐκ τῶν 36 διηγημάτων· καὶ αὗται δ' ὁμως αἱ ὀλίγαι εἶνε ἀτελέσταται, π.χ. ἡ εἰς τὸ XXIX διήγημα παρὰ S. ἔχει ὧδε, «de fabula v. Stesichor. ap.

Aelian. V.H. X 18», ἐνῶ παρὰ M. ἔχει ὡδε, « Cf. Diod. Biblioth. IV, 84 (Geffken. Tim. Geogr. d. West [Berol. 1892] pg. 118), Aelian. Var. Hist. X, 18, Ps-Servium ad Verg. Eclog. V 20, Philargyrium ad eundem Vergili locum. Timacum fontem harum narrationum esse evicit Reitzensteinus Epigramm u. Skolion (Giessae 1893) pg. 197 sqq. ».

Ὅποσον ἀναγκαῖαι καὶ ὠφέλιμοι εἶνε αἱ τοιαῦται παρατηρήσεις εἰς πάντα θέλοντα νὰ ἀσχοληθῇ περαιτέρω εἰς ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου τοῦ Παρθενίου ἢ εἰς μυθολογικόν τι ἢ ἄλλο πραγματικὸν ζήτημα, τοῦτο γνωστὸν εἶνε τοῖς φιλολόγοις· διὸ δὴ πάντως μετ' εὐγνωμοσύνης οὗτοι θὰ λαμβάνωσιν ἀνὰ χεῖρας τὴν ἔκδοσιν τοῦ M., ὅστις μετὰ μεγάλης ὄντως ἐπιμελείας κατήρτισε τὰς παρατηρήσεις, περὶ ὧν νῦν λέγομεν.

Καὶ ἐν τῇ δι' εἰκασιῶν δ' ἀποκαταστάσει τοῦ κειμένου τῶν « Ἐρωτικῶν παθημάτων » ἐπέτυχε καθόλου ὁ M. πολλῶ μᾶλλον ἢ ὁ S. Ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα δ' ὅμως καὶ δύναται τις μετ' ἀποχρῶντος λόγου, ὡς νομίζομεν, νὰ διαφωνῇ ἐν τισὶ τῶ M., καθόσον ποῦ μὲν ὑπῆρξε συντηρητικώτερος τοῦ δέοντος ἐν τῇ διατηρήσει γραφῶν τοῦ κώδικος, ἀλλαχοῦ δὲ τὸ ἐναντίον ἔπραξεν ἢ ἀπεδέξατο εἰκασίας οὐχὶ πιθανάς. Ἀλλὰ περὶ πάντων τούτων ἀκριβῶς θὰ διακλάθωμεν ἐν ἄλλῳ τῆς Ἀθηνᾶς τεύχει· νῦν τοῦτο πάλιν λέγομεν, ὅτι ἡ ἔκδοσις τοῦ M. κατὰ πολλὰ καὶ πολὺ ὑπερβάλλει τὴν τοῦ S., καὶ καθ' ἑαυτὴν δὲ ἐξεταζομένη, πληροῖ τὰς ἀπαιτήσεις, ἃς σήμερον πρέπει καὶ δύναται τις νὰ ἔχη παρὰ κριτικῆς ἐκδόσεως ἀρχαίου συγγραφέως, ἵνα εὐλόγως αὐτὴν λέγη ἀγαθὴν.

Ὁ ἐν τέλει περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ M. πρέπει νὰ εἴπωμεν πρὸς τοὺς Ἕλληνας μάλιστα ἀναγνώστας τῆς παρούσης βιβλιοκρισίας εἶνε καὶ τόδε, ἀφιεροῖ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ ὁ κ. M. « τῇ κατὰ γε τὴν παιδείαν ἀναγεννωμένη Ἑλλάδι ». Δὲν θέλομεν ἐνθάδε νὰ ἐξετάσωμεν, κατὰ πόσον εἶνε ἀληθὲς τὸ λεγόμενον ὑπὸ M. ἐν τῇ ἀφιέρωσει ταύτῃ· ὅπως δὲ δ' ὅμως καὶ ἂν ἔχη τοῦτο, ἡ ἀφιέρωσις καταδεικνύει τὰ φιλελληνικὰ φρονήματα τοῦ κ. M., διὸ δὲν εἶνε δυνατόν ἢ πᾶς Ἕλληνα φιλόλογον νὰ εὐγνωμονῇ τῶ κ. M. καὶ ἐπὶ τούτοις.

Ἀθήνησι τῇ 16 Φεβρουαρίου 1902.

Δ. Κ. ΖΑΓΓΕΟΓΙΑΝΝΗΣ